

पुष्कराङ्ग पु० पुष्कराङ्गाङ्गा व्याङ्गा यस्य । सारसखगे
अमरः पुष्कराङ्गयमप्यत्र । तच्च पुष्करमूले कुष्ठौषधे न०
राजनि० ।

पुष्करिका स्त्री पुष्करं तदाकारोऽख्यस्य ठन् । शूकदोष-
निमित्ते रोगभेदे “पित्तशोणितसम्भूता पिडका पिड-
कातिता । या पुष्करसमानाभा त्रिया पुष्करिकेति सा”
सुश्रुतः

पुष्करिन् पु० पुष्करं शुण्डाप्यस्यस्य इति । १गजे हारा०
स्त्रियां ङीप् । पुष्करादि० देशे गस्ये इति ङीप् ।
२खलकमले ३पुष्करमूले कुष्ठौषधे राजनि० । ४पर्जन्यां
५जलाशयभेदे मेदि० । जलाशयशब्दे ३०७५ पु० तल्ल-
णादि इत्यम् । ६चाक्षुषमनोःपत्नीभेदे हरिवं० २ख० ।
७वृक्षीकमातरि भूमन्युपत्नीभेदे भा० व्या० ८४ ख० ।
समूहार्थे इति । ८पुष्करमूले हेम० ।

पुष्कल त्रि० पुष्क-कलच् क्विच् आद्यकस्य नेत्त्वम् पुष्क+विष्णा
लच् वा । १अष्टे अमरः २उपचिते जटां शबलत्वयुक्ते
च । “अष्टसृष्टिर्भवेत् कुञ्चिः कुञ्चयोऽष्टौ च पुष्कलम्”
इत्युक्ते ३परिभाषे न० ५भिन्नार्थदेवे अन्नमानभेदे
न० । “भिन्नानामाह्वयमात्रमन्नं तस्मात्तदुत्पत्तम् ।
पुष्कलं हन्तकारन्तु तद्वत्तदुत्पत्तस्यते” कुर्मपु० । ६अष्टरभेदे
पु० । हरिवं० ४२ख० । ७मरतपुत्रे पु० भाग० ८।१।७।

पुष्क(व्य)लका पु० गन्धर्वभे त्रिकां रघुः १५।८। “सीक्नि-
पुष्क(व्य)कोऽहतः” सि० कौ० । यमध्यपाठस्तत्रैव

पुष्कलावत पु० १उत्तरस्थे देशभेदे वृ०स०१४ख० । २भरत-
पुत्रपुष्कलस्य राजधान्याम् स्त्री ।

पुष्ट त्रि० पुष्-क्त । यस्य पोषणं कृतं तस्मिन् १कृतपोषणे
अमरः । भावे क्त । २पुष्टौ न० । तत् कार्यतया अस्यस्य
अच् । ३विष्णौ पु० “तुष्टः पुष्टः पुष्टिकरः” विष्णुस० ।

पुष्टावत् त्रि० पुष्टं पोषणं कार्यत्वेनाऽख्यस्य सतृप् मस्य वः
वेदे दीर्घः । पोषणकर्त्तरि सन्भूतघासे क्व० ८।४५।३६

पुष्टि स्त्री पुष्-भावे क्तिन् । १पोषणे अन्नादि भोषययकरणे
२ड्यौ च मेदि० । कर्त्तरि क्तिच् । ३अश्वगन्धायां
राजनि० शच्यादिषु ४साहकामेदे ५योगिनीभेदे ६धर्मस्य
पत्नीभेदे भा० ६६ख० । [राजनि० ।

पुष्टिका स्त्री पुष्ट्रै कं जलमस्याः । जलशुक्तिकायां
पुष्टिकान्त पु० इत० । गणाधिपे गणेशे ।

पुष्टिद् त्रि० पुष्टिं ददाति दा-क । १पोषणकारके २अश्व-
गन्धायां स्त्री राजनि० ।

पुष्टिपति पु० १अग्निभेदे भा० व० २२० ख० । २सरस्वत्यां
च शत०त्रा० १।१।३।१।६ ।

पुष्प विकाशे दि०पर०अक०सेट् । पुष्पप्रति अपुष्पीत् । पुष्प
“शरदि पुष्पप्रति सप्रच्छदाः” । कण्डा०अपुष्प्रीत् ।

पुष्प न० पुष्पप्रति पुष्प-विकाशे अच् । (फुल) ख्याते
१कुसुमे २स्त्रीरजसि । भावे घञ् । ३विकाशे पु० मेदि०
४कुवेरविमाने न० नेत्ररोगभेदे हेमच० । “पुष्पत्र पत्रं
च फलं तथैव यथोत्तरं ते लघवः प्रदिष्टाः तेषां तु
पुष्पं कफपित्तहृन् फलं निहन्त्यात् कफभाक्ततै च”
सुश्रुते सामान्यतस्तस्य गुणा उक्ताः । विशेषतः पुष्पवर्गे
अन्येषां गुणा ततोक्ताः । स्त्रीरजसि “शुक्रं दुष्टं शोणितं
चाङ्गनानां पुष्पोद्रेकं तस्य नाशञ्च कष्टम् । पुष्पकाले
शुचिस्तस्मादपत्याधीं स्त्रियं व्रजेत्” इति सुश्रुतः ।
पुष्पशब्दनिश्चितदृग्बिधेशादिकं नानातन्त्रे उक्तं यथा
तत्र पुष्पशब्दव्युत्पत्तिः कुलार्थवे “पुष्पसंबद्धं नाञ्चाधि
भाषौषपरिहारतः । पुष्कलाधप्रदानाच्च पुष्पमित्य-
भिधीयते” । प्रपञ्चसारे “तुलसी पङ्कजे जात्यौ केतक्यौ
करवीरके । शस्त्रानि दश पुष्पाणि तथा रक्तोत्पलानि
च । उत्पलानि च नीलानि कङ्गारकुसुदानि च” ।
विश्वसारतन्त्रे “बहूनि कुसुमानि च” इति पाठः ।
“मालतीं कुन्दमन्दारं तन्व्यावर्त्तोदिकानि च ।
पलाशपाटलापङ्कजयन्त्यावर्त्तकानि च । चम्पकानि
सनागानि रक्तमन्दारकाणि च । अशोकोज्ज्वलित्वाख्य
कार्णिकारोज्ज्वानि च” । विश्वसारतन्त्रे शक्तिविषये
विशेष उक्तो यथा “अथ देव्यर्चने वक्ष्ये पुष्पाणि शृणु
पार्वति ! । इत्युपक्रमे तुलसीदीन्युक्ता “एतान्यन्यानि
तन्त्रेऽस्मिन् पुष्पाणि सन्ति वै प्रिये ! । नानादेशोज्ज्वानि
स्युः सर्वकालोज्ज्वानि च । फलानि चैव पुष्पाणि दद्या-
द्देव्यै विशेषतः । अथ पुष्पं प्रवक्ष्यामि कर्मयोगे मन्त्रे-
श्वरि ! शृणुष्व परया भक्त्या यथोक्तं ब्रह्मणा पुरा ।
कमले करवीरे द्वे कुसुमे तुलसीद्वयम् । जातीकुसे
केतकी द्वे कुमारीचम्पकोत्पलम् । कुन्दमन्दारपुष्पाग-
पाटलानागचम्पकम् । आरम्बधं कार्णिकारं यावन्ती
नवमल्लिका । सौगन्धिकं सकोरशुद्धं पलाशशोकसर्जकाः ।
अपामार्गः सिन्धुवारो वापुलीकञ्च कामजम् । व्याघ्र-
चेलं दमनकं मरुवकं ततःपरम् । लवङ्गं जलकर्चूरं
तगरञ्च जवा तथा । शिवपुष्पं द्रोणपुष्पं कामराजं
कुक्षेतकम् । अन्यानि वनपुष्पाणि जलजस्यलजानि च ।